

P
R
O
S
T
O
R

Anne Berest

Pohlednice

Přeložila Kateřina Vinšová

•

•

•

•

•

•

•

P R
O S T
O R

Anne Berest

**P R
O S T
O R**

Anne Berest

Pohlednice

Přeložila Kateřina Vinšová

Praha, 2026

**P R
O S T
O R**

Cet ouvrage, publié dans le cadre du Programme d'aide à la publication
F. X. Šalda, a bénéficié de la collaboration de l'Institut français de Prague.

Tato kniha vychází za pomoci programu na podporu publikační činnosti
F. X. Šalda Francouzského institutu v Praze.

© Éditions Grasset & Fasquelle 2021

Cover photo: Noémie Rabinovitch, in 1942 © Family archives

Photo of the author © DR

Translation © Kateřina Vinšová 2026

Czech edition © PROSTOR 2026

ISBN 978-80-7260-665-8

Matka si zapálila svou první cigaretu toho dne, tu, co nejvíc chutná a co jí hned po probuzení propálí plíce. Pak vyšla ven obdivovat bílou krásu, která pokryla celou čtvrt. V noci napadlo nejmiň deset centimetrů sněhu.

Navzdory zimě zůstala venku kouřit docela dlouho, aby si užila neskutečnou atmosféru vznášející se nad zahradou. Líbila se jí ta nicota, ty smazané barvy a linie.

Najednou zaslechla žuchnutí ztlumené sněhem. Pošťák vhodil do schránky poštu a ta spadla na zem. Matka ji šla zvednout, ale dávala si velký pozor, kam kladde nohy v papučích, aby neuklouzla.

Stále s cigaretou v ústech, která v mrazivém vzduchu vypouštěla desetinásobně větší oblaka dýmu, spěchala domů ohřát si prsty zkřehlé zimou.

Zběžně si prohlédla jednotlivé obálky. Byla tam tradiční novoroční přání, většinou od jejích studentů z fakulty, faktura za plyn, pár reklamních letáků. Byly tam i dopisy pro otce – kolegové z Národního centra vědeckého výzkumu a jeho doktorandi mu přáli šťastný nový rok.

A mezi tou zcela obvyklou poštou, jaká chodí začátkem ledna, byla ještě ona. Pohlednice. Zastrčená mezi obálkami, jako já nic, já muzikant, jako by se chtěla schovat, aby si jí nikdo nevšiml.

Matku okamžitě zarazilo písmo na pohlednici – zvláštní, neohrabané, jaké ještě nikdy předtím neviděla. Potom si přečetla čtyři jména napsaná pod sebou jako na seznamu.

Ephraïm

Emma

Noémie

Jacques

Ta čtyři jména patřila jejím prarodičům z matčiny strany a tetě a strýci. Všichni čtyři byli dva roky před matčíným narozením deportováni. Zemřeli v Osvětimi roku 1942. A po jednašedesáti letech se znovu objevili v naší schránce. Ono pondělí 6. ledna 2003.

„Kdo mi mohl poslat něco tak strašného?“ říkala si Lélia.

Dostala strach, jako kdyby jí někdo vyhrožoval, někdo přikrčený v temnotě dávných dob. Roztřásl se jí ruce.

„Pierre, podívej, co jsem našla v poště!“

Otec vzal pohlednici do ruky, pozvedl ji před obličej, aby ji prozkoumal zblízka, ale nebyl tam ani podpis, ani žádné vysvětlení. Nic. Jen ta rodná jména.

V té době se pošta u našich sbírala ze země jako zralé ovoce spadlé ze stromu – schránka byla tak stará, že už nic neudržela, byla samá díra, ale my ji měli rádi i tak. Nikoho ani nenapadlo ji vyměnit. Takhle se v naší rodině problémy neřešily, předměty, s nimiž jsme žili, měly u nás právo na stejné ohledy jako lidské bytosti.

Když lilo, byly dopisy promáčené. Inkoust se rozpil a slova byla nečitelná. Nejhuř na tom bývaly pohlednice, vysvěcené, jako dívky v zimě s holými pažemi a bez kabátu.

Kdyby pisatel použil plnicí pero, přišel by jeho vzkaz vniveč. Věděl to? Pohled byl napsaný černou propiskou.

Následující neděli svolala Lélia celou rodinu, tedy otce, mé sestry a mě. Pohlednice šla z ruky do ruky kolem jídelního stolu. Dlouho bylo ticho – což u nás není běžné, hlavně v době nedělního oběda. V naší rodině má obvykle vždycky někdo co říct a musí to být hned. Tentokrát ale nikdo nevěděl, co si o té zprávě, která přišla neznámo odkud, myslet.

Pohlednice byla naprosto obyčejná, snímek Opery Garnier, jaké jsou k mání po stovkách na kovových stojácích v trafikách po celé Paříži.

„Proč Opera?“ zeptala se matka.

Nikdo nevěděl, co odpovědět.

„Razítko je z pošty Louvre.“

„Co myslíš, neměli bychom se tam jít poptat?“

„Je to největší pošta v Paříži. Je obrovská. Co by ses tam asi dozvěděla...“

„Co když to odtamtud někdo poslal záměrně?“

„Ano, anonymní dopisy se většinou posílají z pošty Louvre.“

„Ta pohlednice není nová, bude nejméně deset let stará,“ upozornila jsem.

Otec ji vzal na světlo. Pár vteřin ji velmi pozorně zkoumal a usoudil, že snímek je z devadesátých let. Barevná kvalita tisku se sytějšími purpurovými tóny a také nepřítomnost reklamních billboardů kolem Opery Garnier potvrzovaly mé tušení.

„Dokonce bych řekl začátek devadesátek,“ dodal otec.

„Proč myslíš?“ zeptala se matka.

„Ty zeleno-bílé autobusy SC10, jako je ten, co je vidět

na snímku v pozadí, totiž v roce devadesát šest nahradily autobusy RP312. S plošinou. A motorem vzadu.“

Nikoho neudivilo, že otec zná historii pařížských autobusů. V životě neřídil auto – natož autobus –, ale povolání badatele ho přivedlo ke znalostem nejrůznějších detailů ze všemožných, i velmi specifických témat. Otec vynalezl zařízení, které vypočítává vliv Měsíce na mořský příliv, a matka přeložila pro Chomského různá pojednání o generativní gramatice. Ti dva dohromady znají nepředstavitelnou spoustu věcí, pro běžný život většinou naprosto nepotřebných. Až na výjimky, jako onoho dne.

„Proč někdo napíše pohled a pak čeká deset let, než ho pošle?“

Rodičům to dál vrtalo hlavou. Kdežto mně byla ta pohlednice ukradená. Zato seznam jmen vzbudil můj zájem. Ti lidé byli moji předkové a já o nich nic nevěděla. Nevěděla jsem, jakými zeměmi prošli, jaká měli povolání, kolik jim bylo let, když byli zavražděni. Kdyby mi někdo ukázal jejich fotky, nepoznala bych je mezi neznámými lidmi. Zastyděla jsem se za to.

Po obědě rodiče pohlednici uložili do zásuvky a už se o ní víckrát nemluvalo. Bylo mi čtyřiaadvacet a hlavu jsem měla plnou života, který mě čeká, a příběhů, jež napíšu. Vzpomínka na pohlednici se mi vykourila z hlavy, ale myšlenka, že se jednoho dne musím matky vyptat na historii naší rodiny, mě neopouštěla. Jenže roky plynuly a já na to nikdy nenašla čas.

Až o deset let později, když jsem měla před porodem.

Začala jsem se příliš brzy otevírat. Musela jsem ležet, aby dítě nepřišlo na svět předčasně. Rodiče mi navrhli,

ať k nim na pár dní přijedu, aspoň nebudu muset nic dělat. Při tom čekání jsem myslela na matku, na babičku, na celou linii žen, které rodily přede mnou. A v tu chvíli jsem ucítila potřebu dozvědět se něco o svých předcích.

Lélia mě vzala do tmavé pracovny, kde tráví světlé chvíle života a která mi vždycky připomínala lůno vystlané knihami a pořadači, které tone v zimním světle pařížského předměstí a v němž panuje ovzduší zhoustlé cigareto-
vým kouřem. Uvelebila jsem se u knihovny s předměty neurčitého stáří, suvenýry s nánosem popela a prachu. Matka vzala zelenou krabici s černými dřevkami, jednu z asi dvaceti archivačních krabic, které jsou jedna jak druhá. V době dospívání jsem věděla, že ty krabice vy-
rovnané na policích obsahují stopy po temné historii naší rodiny. Připadaly mi jako malé rakve.

Matka vzala list papíru a pero – jako každý správný kantor v důchodu je z ní za všech okolností paní učitelka, i když zrovna dělá matku. Na fakultě v Saint-Denis měli studenti Lélii moc rádi. V těch zlatých dobách, kdy při výuce lingvistiky směla ve třídě kouřit, fascinovala své posluchače tím, jak s nevídanou obratností dokázala nechat vyhořet celou cigaretu, aniž jí popel spadl na zem, takže se jí mezi prsty vytvořil šedivý váleček. Ani nepotřebovala popelník, vyhořelou cigaretu odložila na stůl a zapálila si další. Výkon hodný úcty.

„Upozorňuju tě,“ řekla mi matka, „že to bude takové hybridní vyprávění. Některé věci jsou jednoznačné, ale bude na tobě, jak budeš nahlížet na mé osobní domněnky, na jejichž základě tahle rekonstrukce vznikla – ostatně

nové dokumenty by mohly mé hypotézy doplnit nebo i podstatně změnit. Pochopitelně.“

„Mami,“ řekla jsem jí, „obávám se, že kouř z cigaret nedělá miminku dobře na mozek.“

„Ale dej pokoj! Během svých tří těhotenství jsem kouřila krabičku denně a nemyslím si, že jsem porodila tři blbečky.“

Její odpověď mě rozesmála. Lélia toho využila, aby si zapálila další cigaretu, a začala vyprávět o životě Ephraïma, Emmy, Noémie a Jacquesa – čtyř jmen z pohlednice.

Kniha první

Země zaslíbené

Kapitola 1

„Jako v každém správném ruském románu,“ řekla matka, „začíná vše láskou, které není přáno. Ephraïm Rabinovitch,“ jak se později ve Francii psalo jeho jméno, „miloval Annu Gavronskou, jejíž matka Liba Gavronská, rozená Jankelevičová, byla sestřenicí Rabinovitchových. Tato láska se však Gavronským nezamlouvala...“

Lélia se na mě podívala a viděla, že tápu. Přesunula cigáro do koutku úst a s okem přimhouřeným kvůli dýmu začala prohledávat archiv.

„Víš co, já ti přečtu jeden dopis, ten ti to objasní... Napsala ho Ephraïmova starší sestra v roce 1918 v Moskvě.“

Drahá Věro,

naši rodiče teď mají velké starosti. Slyšela jsi o Efraïmovi a naší sestřence Aňutě? Pokud ne, pak Ti to svěřím, avšak pouze pod pečeti tajemství, třebaže, jak to vypadá, o tom již leckdo ví. Zkrátka a dobře Anna a náš Feďa (kterému bylo před dvěma dny čtyřicet) se do sebe zamilovali. Naši se tím hrozně soužili, málem přišli o rozum. Tetička nic neví, byla by to katastrofa, kdyby se to dozvěděla. Oni se s ní vídají každou chvíli a velice se tím trápí. Náš Efraïm Aňutu moc miluje. Ale přiznám se, že v upřímnost jejích citů příliš nevěřím. Takové jsou tedy zprávy od nás. Někdy mám té záležitosti až nad

hlavu. Dobrá, má drahá, budu muset kon-
čit. Dojdu s dopisem na poštu sama, abych si
byla jistá, že opravdu odejde...

S láskou Sára

„Jestli tomu dobře rozumím, Ephraïm se musel vzdát
své první lásky?“

„A proto mu hned našli novou nevěstu a tou byla
Emma Wolfová.“

„Druhé jméno na pohlednici.“

„Přesně tak.“

„Byla taky příbuzná?“

„Ne, to ne. Emma pocházela z Lodže. Byla dcera
Morice Wolfa, významného průmyslníka, který vlastnil
několik textilek, a její matka se jmenovala Rebeka Troc-
ká. Ovšem s tím revolucionářem neměla nic společného.“

„No ale jak se Ephraïm a Emma seznámili? Vždyť
Lodž je aspoň tisíc kilometrů od Moskvy.“

„Mnohem víc než tisíc! Buď se rodiny obrátily na
šadchente ze synagogy, tedy na dohazovačku. Nebo byli
Ephraïmovi rodiče pro Emmu *kest-eltern*.“

„Co?“

„*Kest-eltern*. To je jidiš. Jak bych ti to vysvětlila... Pa-
matuješ na inuktitutštinu?“

Když jsem byla malá, Lélia mě učila, že Eskymáci
mají ve svém jazyce padesát dva slov označujících sních.
Sněhu, který právě padá, se říká *qanik*, tomu, který už le-
ží, *aputi*, a *aniou* sněhu, z něž se udělá voda...

„No a v jidiš,“ dodala matka, „existují různé výrazy
pro ‚rodinu‘. Užívá se jedno slovo pro označení pokrevní

rodiny, jiné slovo pro označení rodiny manžela nebo manželky a ještě další slovo pro označení těch, které považujeme za členy rodiny, třebaže nejsme v příbuzenském vztahu. A pak existuje výraz téměř nepřeložitelný, něco jako ‚adoptivní rodina‘ – *di kest-eltern*, což by se dalo přeložit jako ‚hostitelská rodina‘ –, protože bývalo zvykem, když rodiče poslali dítě někam daleko na studia, vyhledali mu rodinu, u níž pak potomek byl na byt a stravu.“

„Takže Rabinovitchovi byli Emmini *kest-elltern*.“

„To je ono... Neboj, nech to na mně, uvidíš, že tomu budeš nakonec rozumět...“

Ephraïm Rabinovitch se velmi záhy odstřihne od víry svých rodičů. V dospívání se stane členem Strany socialistů–revolucionářů, to znamená eserů, a rodičům oznámí, že nevěří v Boha. A na Jom kipur dělá provokativně všechno, co je Židům zakázáno: oholí se, kouří, jí a pije.

V roce 1919 je Ephraïmovi dvacet pět let. Je to moderní mladý muž, štíhlý, s jemnými rysy. Nebýt jeho snědé pleti a černého kníru, vypadal by jako pravý Rus. Mladý inženýr právě brilantně zakončil studia, unikl tedy nově zavedeným kvótám, jimiž se omezoval počet Židů přijímaných na vysoké školy na tři procenta. Chce být účastníkem velkého hnutí pokroku, má vysoké ambice pro svou zemi a *svůj* lid, ruský národ, jemuž chce při revoluci stát po boku.

Pro Ephraïma být Žid nic neznamená. Považuje se především za socialistu. Ostatně v Moskvě žije po moskevsku. Ke svatbě v synagoze dá souhlas jen proto, že to je pro jeho nastávající důležité. Emmu nicméně upozorní:

„Doma náboženská pravidla dodržovat nebudeme.“

Podle tradice má nevěsta na závěr svatebního obřadu rozdupnout pravou nohou sklenici. Tím se připomíná zboření druhého chrámu v Jeruzalémě. Potom má ženich učinit slib. Ephraïm slíbí, že navždy vymaže z paměti vzpomínku na sestřenici Aňutu. Ale když vidí střepy na podlaze, má pocit, že tam leží jeho srdce roztráštěné na tisíc kousků.